

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΙΣΤΟΡΙΑ
Ο.Π. ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ
ΟΜΑΔΑ Α**

A1. Να αποδώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων

- Εκδοτικό δικαίωμα
- Ψήφισμα 5^{ης} Μαΐου 1827
- Σώμα δημοφρουρών - ροπαλοφόροι

Μονάδες 15

A2. Να αντιστοιχίσετε τα ελληνικά συντάγματα με την μορφή του πολιτεύματος που κατοχυρώθηκε

ΣΤΗΛΗ Α

1. Πολίτευμα της Επιδαύρου
2. Σύνταγμα 1844
άρθρων
3. Σύνταγμα 1864
4. Σύνταγμα 1911
5. Σύνταγμα 1927

ΣΤΗΛΗ Β

- α. Αβασίλευτη Δημοκρατία
- β. Αναθεώρηση μη θεμελιωδών άρθρων
- γ. Πολυαρχική εξουσία
- δ. Συνταγματική Μοναρχία
- ε. Βασιλευόμενη Δημοκρατία

Μονάδες 10

A3. Να παρουσιάσετε : α) Τις ενέργειες του Κ. Κωνσταντινίδη για την προώθηση του Ποντιακού Ζητήματος (μονάδες 6) και β) Το νομοθετικό έργο που παρήγαγε η πρώτη κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου στην Ελλάδα

Μονάδες 6

A4. Να παρουσιάσετε : α) Την αποτίμηση του έργου της ΕΑΠ στην αποκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα μετά την Μικρασιατική καταστροφή (μονάδες 7) β) Τα χαρακτηριστικά της εξωτερικής πολιτικής των κομμάτων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Μονάδες 6

ΟΜΑΔΑ Β

B1. Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τις ιστορικές πηγές που σας δίνονται να αναφερθείτε: α. στις αιτίες διαμάχης αυτοχθόνων και ετεροχθόνων κατά τα πρώτα χρόνια της οθωνικής περιόδου και κατά τις συζητήσεις της Εθνοσυνέλευσης του 1843 (μονάδες 12) β. στην κύρια κρίση τον Ιανουάριο του 1844 ειδικά για το άρθρο που καθόριζε τις προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη. (μονάδες 13)

Μονάδες 25**ΚΕΙΜΕΝΟ Α**

Η παλαιά αντιπάθεια που είχε τις καταβολές της στα χρόνια του Αγώνα είχε πάρει κατά την περίοδο της απόλυτης μοναρχίας οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις επειδή το στέμμα έδειχνε την προτίμησή του στους νεοφερμένους για την επάνδρωση του κρατικού μηχανισμού παραμερίζοντας τους ντόπιους. [...] Η οικονομική άνοδος των ετεροχθόνων τους κατέστησε περισσότερο αντιπαθείς, καθώς ο πλουτισμός του οφειλόταν από το ένα μέρος στις εμπορικές τους δραστηριότητες και από το άλλο στην υπηρεσία της στον κρατικό μηχανισμό. Η φοροδιαφυγή, η προτεραιότητα στην αγορά εθνικών γαιών και άλλης περιουσίας και η εξασφάλιση άτοκων κρατικών δανείων ήταν τα μέσα πλουτισμού που είχε στη διάθεσή του ο ετερόχθων κρατικός υπάλληλος. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΓ', Αθήνα, 1980, σελ. 110-111

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η αντίδραση των αυτοχθόνων και ετεροχθόνων εκδηλώθηκε όταν στις 11 Ιανουαρίου 1844 άρχισε η συζήτηση για το άρθρο 3 περί ελληνικής ιθαγένειας [...]. Ο Μαυροκορδάτος πέτυχε σε συνεργασία με τον Κωλέττη να διευρύνει τον προσδιορισμό της έννοιας του αυτόχθονος. Στους αυτόχθονες τελικά συμπεριλαμβάνονταν όλοι όσοι είχαν λάβει μέρος σε επαναστατικές ενέργειες σε οποιαδήποτε μέρος της οθωμανικής αυτοκρατορίας και είχαν εγκατασταθεί μόνιμα στην Ελλάδα ως το 1827. [...] Τέλος, από εκείνους που είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα ανάμεσα στα 1827-1833 μπορούσαν να διορισθούν σε δημόσια υπηρεσία μετά από τρία χρόνια, ενώ όσοι είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα ανάμεσα στα 1833-1837 μπορούσαν να διορισθούν σε δημόσια υπηρεσία μετά από τέσσερα χρόνια.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΓ', Αθήνα, 1980, σελ. 111

Γ1. Αντλώντας πληροφορίες από το παρακάτω κείμενο και βασιζόμενοι/-ες στις γνώσεις σας: α. να περιγράψετε κριτικά τα χαρακτηριστικά των ιδιοκτητών των «τσιφλικιών» της Θεσσαλίας κατά τον 19ο - αρχές 20ού αιώνα και τις επιδιώξεις τους (μονάδες 13) β. να παρουσιάσετε τα αποτελέσματα που προκάλεσαν οι πρακτικές τους στον θεσσαλικό αγροτικό κόσμο. (μονάδες 12)

Μονάδες 25**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Οι περίφημοι πλουτοκράτες των παροικιών, που ο λαός αποκαλούσε χρυσοκάνθαρους, αντί να αναπτύξουν παραγωγικά τη χώρα, αντί να κάνουν επενδύσεις [...] στρέφονται και αυτοί πάλι στη μονοπώληση ευκαιριών που τους παρέχει η εξουσία [...] και το χειρότερο, μεταβάλλονται οι τσιφλικάδες γαιοκτήμονες στη Θεσσαλία. [...] Είναι [...] αυτά τα περίφημα αστικά μας στοιχεία τα οποία δημιουργούν το καθεστώς των τσιφλικιών στη Θεσσαλία. Γνωρίζοντας πολύ καλά ότι η Θεσσαλία θα προσαρτηθεί στην Ελλάδα, εξασφαλίζουν με το πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης το δικαίωμα να δημιουργήσουν γαιοκτησίες, οι οποίες είναι βασισμένες στο σύστημα της κολιγιάς. Γι' αυτό ακριβώς δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι οι εκρήξεις οι επαναστατικές [...] ξεκινούν από τη Θεσσαλία, τη Θεσσαλία όπου η μεγάλη γαιοκτησία ήταν ασύγκριτα πιο χαμηλή στην περίοδο της έκρηξης της Ελληνικής επανάστασης, από ό, τι στην Πελοπόννησο. Με την είσοδο αυτών των στοιχείων και την ανάπτυξη των γαιοκτησιών στη Θεσσαλία, έχουμε ακριβώς τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων για την εκμετάλλευση της αγροτιάς που οδήγησαν στο αδιέξοδο, και τελικά μας έφεραν στο Κιλελέρ.

Φίλιας, Β., «Κοινωνικές δομές στην Ελλάδα του 19ου αιώνα», στο Δ.Τ. Τσαούση (επιμ.), 'Όψεις της ελληνικής κοινωνίας του 19ου αιώνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1984, σ. 19.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**A1.**

Εκδοτικό δικαίωμα : Η δραστηριότητά της **Εθνικής Τράπεζας που ιδρύθηκε το 1841** στα πρώτα στάδια ήταν μάλλον χωρίς σαφή προσανατολισμό, καθώς οι συνθήκες που επικρατούσαν στην ελληνική οικονομία δεν ήταν δυνατόν να αλλάξουν με ταχείς ρυθμούς. Το μεγάλο της πλεονέκτημα και ταυτόχρονα η κύρια πηγή εσόδων της ήταν το εκδοτικό δικαίωμα, η δυνατότητα της να εκδίδει τραπεζογραμμάτια, χαρτονομίσματα δηλαδή, για λογαριασμό του ελληνικού κράτους. Το τελευταίο μάλιστα ενίσχυε ή και επέβαλλε την κυκλοφορία τους.

Ψήφισμα 5^{ης} Μαΐου 1827 : Το ψήφισμα της 5ης Μαΐου 1827, με το οποίο καλούνταν όλοι οι ορθόδοξοι «*όσων αι πόλεις κατεστράφησαν, να προσέλθουν εις την Βουλήν να ζητήσουν τόπον και να εγείρουν νέας πόλεις*», έδειχνε την τάση να επικρατήσει μία ευρύτερη αντίληψη για το προσφυγικό. Ωστόσο, οι επαναστατικές κυβερνήσεις δεν προχώρησαν στην υλοποίηση των αποφάσεών τους και δεν οργάνωσαν συνοικισμούς προσφύγων. Οι δυσμενέστερες συνθήκες κατά την Επανάσταση αλλά και οι κατά τόπους αντιδράσεις εμπόδισαν την εφαρμογή μέτρων για την επίλυση του προβλήματος.

Σώμα δημοφρουρών – ροπαλοφόροι : Η Κρητική Βουλή, που ενεργούσε κατά τις εντολές του αρμοστειακού περιβάλλοντος, αφού δεν υπήρχε αντιπολίτευση, ψήφισε το νόμο «*Περί ιδρύσεως σώματος δημοφρουρών*», οι οποίοι θα στήριζαν την έννομη τάξη. Αυτούς τους αποκαλούσαν οι επαναστάτες «*ροπαλοφόρους*». Στην Κρήτη υπήρχαν πια δύο κυβερνήσεις, του Αρμοστή στα Χανιά και των επαναστατών στο Θέρισο. Η διάσπαση ήταν πλήρης και η απειλή εμφύλιου πολέμου ήταν πλέον ορατή.

A2. 1-γ 2-δ 3-ε 4-β 5-α

A3. α) Στην Ευρώπη πρωτεργάτης του αγώνα **για την ίδρυση ανεξάρτητου Ποντιακού Κράτους** ήταν ο Κ. Κωνσταντινίδης, ο οποίος από τη Μασσαλία με διαδοχικά υπομνήματα ενημέρωνε τις συμμαχικές δυνάμεις για την τραγική κατάσταση που επικρατούσε στον Πόντο. Ο ίδιος επίσης τύπωσε και κυκλοφόρησε χάρτη που όριζε τα σύνορα της προτεινόμενης ποντιακής δημοκρατίας. Αυτό το χάρτη τύπωσε και σε απλό σχήμα ταχυδρομικού δελτίου (καρτ-ποστάλ) με γραπτό κείμενο στα γαλλικά: «*Πολίτες τον Πόντου ξεσηκωθείτε! Θυμίστε στα φιλελεύθερα έθνη τα ύψιστα δικαιώματα σας για τη ζωή και την ανεξαρτησία*»⁴⁰. Η ρωσική επανάσταση ξεσήκωσε τους Έλληνες του Πόντου για το δικό τους εθνικό αγώνα, ενώ στο πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο, που οργανώθηκε στη Μασσαλία το Φεβρουάριο του 1918, ο ίδιος ο Κ. Κωνσταντινίδης, με τηλεγράφημα που έστειλε στον Λ. Τρότσκι, ζήτησε επίσημα την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης.

β) Η κυβέρνηση Βενιζέλου ψήφισε επίσης 337 νέους νόμους, οι οποίοι εισήγαγαν μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν όλο το φάσμα του δημόσιου και ιδιωτικού βίου: π.χ. διορισμός δημοσίων υπαλλήλων με δημόσιους διαγωνισμούς, καθιέρωση κανονισμών εργασίας σε βιοτεχνίες και βιομηχανίες, διανομή γης στη Θεσσαλία,

αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, βελτίωση της διαδικασίας απονομής της δικαιοσύνης, αναθεώρηση του κανονισμού της Βουλής με σκοπό να διαθέτουν οι υπουργοί περισσότερο χρόνο για κοινοβουλευτικές συζητήσεις κ.λπ.

A4. α) Η αποκατάσταση και η αφομοίωση των προσφύγων στην Ελλάδα ήταν, κατά γενική ομολογία, το σημαντικότερο επίτευγμα του νέου ελληνικού κράτους. Αν λάβει κανείς υπόψη τις αντικειμενικές δυσχέρειες, όπως τη δεινή οικονομική κατάσταση της χώρας, τις πολιτικές περιστάσεις κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930, την ελλιπή κρατική οργάνωση και, κυρίως, τον τεράστιο αριθμό των προσφύγων που έφθασαν στην Ελλάδα, αντιλαμβάνεται γιατί το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων έχει χαρακτηριστεί «τιτάνιο». Μεγάλο μέρος του έργου αυτού έγινε από το 1924 έως το 1928 και σε αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιξε η λειτουργία της ΕΑΠ. Το γεγονός ότι ήταν ένας οργανισμός υπό διεθνή έλεγχο τη βοήθησε να είναι αποστασιοποιημένη από την ταραγμένη ελληνική πολιτική ζωή και ως εκ τούτου αποτελεσματικότερη. Βέβαια, για την υλοποίηση των προγραμμάτων της το ελληνικό κράτος της παραχώρησε τα υλικά μέσα και το ανθρώπινο δυναμικό. Και αν σε κάποιες περιπτώσεις το έργο των κατά τόπους επιτροπών της ΕΑΠ ή του κράτους γινόταν βιαστικά, εμπειρικά και πρόχειρα ή εξυπηρετούσε απλώς άμεσες ανάγκες και πολιτικές σκοπιμότητες, αυτό δεν μειώνει τη σπουδαιότητα του συνολικού έργου που επιτεύχθηκε.

β) Με τη Μικρασιατική καταστροφή (1922) χάθηκαν οι ανεπτυγμένες οικονομικά και πολιτιστικά περιοχές της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης. Αυτό αποτέλεσε και την τελευταία πράξη της *Μεγάλης Ιδέας*. Κανένα κόμμα δεν προέβαλλε πλέον την επιλογή της εδαφικής επέκτασης και του πολέμου. Αυτή η μεγάλη αλλαγή προκάλεσε κρίση ταυτότητας στην Ελλάδα, δεδομένου ότι η *Μεγάλη Ιδέα* αποτέλεσε για έναν σχεδόν αιώνα το θεμέλιο, στο οποίο πολλοί άνθρωποι βάσιζαν το λόγο ύπαρξης του κράτους. Η πλειονότητα των προσφύγων τάχθηκε στο πλευρό των *Φιλελευθέρων*, πιστεύοντας ότι οι *Αντιβενιζελικοί* ήταν υπεύθυνοι για την καταστροφή.

ΟΜΑΔΑ Β

B1. Ενδεικτικός πρόλογος : Κατά την περίοδο της μοναρχίας του Όθωνα, Το κράτος ασχολήθηκε σοβαρά με το ζήτημα της αποκατάστασης των προσφύγων. Με σειρά διαταγμάτων προβλεπόταν η ίδρυση νέων προσφυγικών συνοικισμών, γεγονός που αποκάλυπτε τις προθέσεις της πολιτείας για την ενίσχυση της εθνικής συνοχής. Το οθωνικό κράτος προσέβλεψε μάλιστα στο προσφυγικό στοιχείο, καθώς οι μορφωμένοι πρόσφυγες, κυρίως της Μικράς Ασίας και της Κωνσταντινούπολης, κάλυπταν καλύτερα τις ανάγκες της κρατικής διοίκησης.

α) Οι προσπάθειες αποκατάστασης του προσφυγικού στοιχείου κατά τα πρώτα χρόνια της οθωνικής περιόδου προκάλεσαν αντιδράσεις. Η παρουσία μορφωμένων προσφύγων σε δημόσιες θέσεις και η διάκρισή τους στην πολιτική ζωή προκάλεσαν μεγάλη δυσφορία στους άλλους Έλληνες. **Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το ιστορικό παράθεμα στο κείμενο Α ένα**

υπήρχε χρόνια αντιπάθεια μεταξύ αυτοχθόνων και ετεροχθόνων η οποία πήγαζε από τον ολοένα αυξανόμενο πλουτισμό των νεοφερμένων που βρίσκονταν υπό την προστασία του παλατιού. Κατηγορούσαν τους ομογενείς πρόσφυγες γενικά, επειδή διαπίστωναν ότι, ενώ αυτοί είχαν αγωνιστεί για να απελευθερώσουν τη χώρα, παραγκωνίζονταν τώρα από τους νεοφερμένους. Όπως γίνεται τεκμαρτό από το ιστορικό παράθεμα ο ετερόχθων δημόσιος λειτουργός απολάμβανε ζηλευτά προνόμια που του επέτρεπαν να έξει μια καλή ποιότητα ζωής αξιοζήλευτη από μεγάλη μερίδα της ελληνικής κοινωνίας.

Η στάση αυτή υποδήλωνε την ύπαρξη ενός βαθύτερου ανταγωνισμού, τον οποίο προκαλούσε η συνύπαρξη του ντόπιου ελληνικού στοιχείου (αυτόχθονες) και του προσφυγικού, αλλά ομογενούς (ετερόχθονες). Το θέμα των σχέσεων αυτοχθόνων και ετεροχθόνων, που δίχασε την κοινή γνώμη, παρουσιάστηκε στο πολιτικό πεδίο ως διαμάχη στις 'θυελλώδεις συζητήσεις της Εθνοσυνέλευσης που συνήλθε μετά την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843.

β) Η κύρια κρίση ξέσπασε τον Ιανουάριο του 1844 με την έναρξη της συζήτησης για το δημόσιο δίκαιο των Ελλήνων και ειδικά για το άρθρο που καθόριζε τις προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη. Αφορμή ήταν πρόταση που υποβλήθηκε στην Εθνοσυνέλευση και η οποία ζητούσε την απομάκρυνση από δημόσιες θέσεις όλων αυτών που είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα μετά την Επανάσταση, περιορίζοντας τις θέσεις απασχόλησης για τους αγωνιστές και τις οικογένειές τους. Στη συζήτηση που ακολούθησε, άλλοι πληρεξούσιοι απαίτησαν συνταγματική απαγόρευση της κατάληψης δημόσιων θέσεων από τους ετερόχθονες (συνεπώς και την απόλυση όσων ήδη κατείχαν δημόσιες θέσεις), ενώ άλλοι εναντιώθηκαν με οργή σε κάθε συνταγματική ρύθμιση που θα καθιέρωνε διακρίσεις μεταξύ Ελλήνων⁶. Τελικά, το πρόβλημα δεν λύθηκε με συνταγματική ρύθμιση, αποφασίστηκε όμως να υπάρξει στο μέλλον σχετική νομοθετική πράξη. Το θέμα της στελέχωσης του δημοσίου - τα προσόντα δηλαδή του δημοσίου υπαλλήλου- ρυθμίστηκε με το Β' ψήφισμα, που όριζε ότι δημόσιοι υπάλληλοι μπορεί να είναι: α) οι αυτόχθονες της ελληνικής επικράτειας και όσοι αγωνίσθηκαν σε αυτή μέχρι το τέλος του 1827 ή ήρθαν και εγκαταστάθηκαν κατά την ίδια περίοδο, **επιτυχία η οποία σύμφωνα με το ιστορικό παράθεμα αποδόθηκε στην πολιτική συνεργασία του Μαυροκορδάτου με τον Κωλέττη.** β) όσοι αποδεδειγμένα συμμετείχαν σε πολεμικά γεγονότα της Επανάστασης μέχρι το 1829. **Επιπλέον, όπως τεκμηριώνεται από την ιστορική πηγή, προβλεπόταν η παρέλευση τριετούς ή τετραετούς χρονικού διαστήματος ανάμεσα στην άφιξη του αυτόχθονα και την ανάληψη των καθηκόντων του.**

Ενδεικτικός επίλογος :

Την περίοδο των συζητήσεων στην Εθνοσυνέλευση, και από τις δύο πλευρές εκδηλώθηκαν έντονες λαϊκές αντιδράσεις, μερικές από τις οποίες κατέληξαν σε έκτροπα. Το θέμα των δικαιωμάτων των ετεροχθόνων στην Εθνοσυνέλευση έδειξε τη βαθύτερη διάσταση που υπήρχε στην κοινωνία της εποχής. Το βέβαιο είναι ότι με τη διαμάχη αυτή αναδείχθηκαν τα προβλήματα

συμβίωσης του ντόπιου ελληνικού και του νεοφερμένου ομογενούς στοιχείου στο μικρό νεοσύστατο κράτος.

Γ1. Ενδεικτικός πρόλογος : Η σταδιακή εξάπλωση του δυτικού κόσμου στην Ευρώπη άνοιξε τον δρόμο για την δημιουργία του αγροτικού ζητήματος και στην Ελλάδα

α) Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα. Αργότερα όμως, η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας.

Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι, πέρα από το γεγονός ότι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις. **Είναι χαρακτηριστικός ο χαρακτηρισμός που αποδίδεται στους γαιοκτήμονες ως χρυσοκάνθαροι καθώς δεν δίστασαν να κερδοσκοπήσουν εις βάρος των ακτημόνων και να εξασφαλίσουν την καλλιέργεια του θεσσαλικού κάμπου με όρους εκμετάλλευσης και κερδοσκοπίας ακόμα και μετά την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα.**

β) Οι πρακτικές αυτές δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. Η εφαρμογή τους αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910) η οποία σύμφωνα με το παράθεμα ήταν μια έντονη κοινωνική αντίδραση απέναντι στην εκμετάλλευση των ακτημόνων. Οι εξελίξεις προχώρησαν αργά μέχρι το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913), οπότε το ζήτημα έγινε πιο περίπλοκο, καθώς μέσα στα νέα όρια της χώρας υπήρχαν πλέον και μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων.

Ενδεικτικός επίλογος : Το αποφασιστικό βήμα προς την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης έγινε στα ταραγμένα χρόνια του Α' Παγκοσμίου πολέμου και του «εθνικού διχασμού». Το 1917 η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη αποφάσισε την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης.

Το/τα θέμα/τα της **Β ομάδας** προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κύκλος

Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».

Επιμέλεια θεμάτων :

Καλομοίρη Κατερίνα

Φιλολόγος

Φροντιστήριο Μέσης Εκπαίδευσης

Κύκλος

ΚΥΚΛΟΣ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κύκλος

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ & ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ, ΓΑΖΙ
(απέναντι από το Δημαρχείο) Τηλ.: 2810-821883